

kách, kde F. Hála pravil, že je třeba dělat na dvě etapy: 1. Okamžitá opatření, aby se nezastavil provoz podniků. V této etapě bude třeba dosadit správu do všech podniků a hospodářských statků německých, maďarských i zrádců. Dále bude třeba zajistit suroviny, aby se provoz udržel a dělnictvo mohlo pracovat. 2. Ostatní problémy vyvlastňovací, pozemkové reformy, reforma průmyslová a otázky vlastnické je možno řešit až ve voleném Nár. shromáždění. S tímto programem všichni souhlasí.

Tím schůze o 2.30 odp. (začátek v 11 hod.) skončena.

Tento zápis společně s F. Hálou učinil F. Uhlíř.

AÚV KSC Praha. Průpis.

[42]

1944, 30. srpen. Moskva. — Záznam P. Drtiny o jeho rozhovoru s Kl. Gottwaldem o úpravě poměru v osvobozené republice. Komunistická strana odmítá Benešův návrh na obnovu reakční agrární strany.

Z á z n a m o rozhovoru posl. Gottwalda s Dr. Drtinou, který se konal dne 30. srpna 1944 v Moskvě;¹ v hotelu National v pokoji Dr. Drtiny.

Řekl jsem posl. Gottwaldovi, že pan president mu vzkazuje, že trvá stále na tom, co spolu a s ostatními přáteli moskevskými dohodli při návštěvě presidentově v Moskvě v prosinci 1943 a čeho výrazem v mnohém směru bylo poselství presidentovo Státní radě dne 3. února 1944. Gottwald může být ujištěn, že president také toto dohodnutí ve všem splní. Je ovšem škoda, že Gottwald nepřišel do Londýna, jak president si přál. Od jeho moskevské návštěvy uplynulo již hodně času, bude třeba ke konci [války] řadu věcí rozhodnout a bylo by dobře, kdyby bylo možno vše prohovoreti. Takto zůstávají leckteré pochybnosti.

Pan president je si vědom, že po válce pro nás a pro republiku se alespoň theoreticky otvírají tři možnosti:

1. návrat k republice první, předmnichovské,
2. sovětské republiky a
3. nová, lidová republika demokratická.

Pan president je pro eventualitu třetí, Gottwald ví dobře proč a pan president svůj program osobní vyložil již i veřejně v „Demokracii dnes a zítra“.² Když jsem se Gottwaldovi zmínil o eventualitě druhé, prudce reagoval, jak na tuto možnost pan president přišel. Nebylo o tom přece řeči a nepřichází to vůbec v úvahu. Opakoval jsem znovu, že pan president tuto eventualitu uváděl zřejmě theoreticky a že se mně zdá samozřejmé, že si každý politik takovouto možnost položit musí. Dále jsem řekl posl. Gottwaldovi, že by pan president rád znal jeho názor, jak si představují vnitropolitický život, co s politickými stranami, co s národní frontou, co jednotná strana socialistická, co Slovensko, co zahraniční politika, co s agrárníky? Gottwald opět reagoval, že o agrárnících s panem presidentem přece mluvil, že je to strana která selhala, v níž se soustředilo nejvíce naší reakce, měla největší sklony fašisující, paktovala s hitlerismem a henleinismem a prostě zradila. Nerozumí dobře tedy této otázce. Odpověděl jsem, že to je správné, ale že jsem rozuměl otázce pana presidenta tak, že jde o to, jak politicky organisovat zemědělský stav, který nám přece nezmizí, který zůstane, s nímž

¹ Na dokumentu připsáno: „Podle heslovitých poznámek zapsáno v Londýně dne 11. prosince 1944“.

² Kniha „Demokracie dnes a zítra“ obsahuje volné překlady theoretických přednášek, které měl Ed. Beneš na universitě v Chicagu od února do května 1939. Je zde míněna zřejmě její VII. část, která se zabývá nutností přeměn a přebudování buržoazní liberální demokracie. Tato kapitola byla napsána v druhé polovině roku 1941.

nutno počítat a jenž sotva se dá zařadit do levého bloku. Konečně jsem poznamenal, že pan prezident postrádá, že mu komunisté dosud nedali svůj program sociální.³

Pan prezident by rád věděl, jak si to Gottwald představuje s domácí vládou, jak prakticky provést změnu vlády. Který pro to bude psychologicky vhodný okamžik a jak to prakticky provést. Je třeba, aby se vmyslili do postavení presidentova. Ať se o tom uvažuje jakkoli, pan prezident nevidí dobře jiné možnosti, než že by vláda šla domů v demisi, ať již v okamžiku, kdy bude osvobozena část republiky nebo republika celá a že by prezident pak doma hned utvořil vládu novou, převážně z činitelů domácích. Jinak to prakticky provést nelze. Také o tom je třeba s moskevskými docílit dohody. Poslanec Gottwald na toto sdělení přímo neodpověděl, ale měl jsem dojem, že to tak chápe a že ho stanovisko presidentovo nijak nepřekvapuje.

Konečně pan prezident vzkazuje Gottwaldovi, že pokud jde o dekret o národních výborech a o dekret retribuční, je pan prezident připraven oba podepsat, ale je třeba předem se se všemi činiteli dohodnout, pak teprve bude moci rozhodnout. Pokud jde o dekret retribuční, i ten prezident podepíše, ale s výhradou schválení doma. Posl. Valo při posledním rozho-
voru, který s ním prezident měl před jeho odjezdem do Moskvy,⁴ sám mu navrhl klausuli, že doplňky a případné změny přičiní první domácí vláda. Na to Gottwald poznamenal, že takové klausule snad ani není třeba, že je to přece samozřejmě možno vždycky doplňovat a novelisovat.⁵

AÚD KSČ Praha. Fond Kl. Gottwald, 1944, 30. VIII. Průpis.

³ Toto tvrzení presidenta Beneše bylo neopodstatněné, neboť komunisté již při jednáních v Moskvě v pro-
sinci 1943 vytyčili jasně hospodářské požadavky (viz dokument č. 3), jejichž splnění bylo základním před-
pokladem řešení všech sociálních otázek jak dělníků, tak i pracujících rolníků.

⁴ Rozhovor Benešova zplnomocněnce dr. P. Drtiny s Kl. Gottwaldem navazoval vlastně na Benešův vzkaz
Gottwaldovi, který Beneš předal komunistickému poslanci J. Valovi před jeho odjezdem s Němcovou delegací
do Moskvy. Z úředního záznamu Beneše o rozhovoru s J. Valem (AÚD KSČ Praha, Kl. Gottwald, 1944, 17. VIII.)
vyplývá, že Benešův výklad Valovi se týkal stejných problémů, které znovu připomíná dr. P. Drtina Kl. Gott-
waldovi. Již tehdy dal Valo při diskusi Benešovi některá vysvětlení a formulace, jež jsou v úředním záznamu
Benešově takto tradována:

„a) Formulí o sjednocené straně: *Jsou pro sjednocenou stranu, komunistická strana nevyklučuje splnutí
pod novým názvem (strana pracujícího lidu nebo něco podobného), ale nebude to dělat zde, to může jen lid
doma!*

b) Dal mi dále potvrzení, že přijímají mou formulaci zahraniční politiky o nutnosti vyrovnaného poměru
mezi Sovětským svazem a Západem. Republika se nemůže odloučit od Západu.

c) Podrobně jsme probrali otázku slovenskou. Nejsou pro dualismus, nejsou pro federalisaci, nemluví o auto-
nomii, jsou pro samosprávu Slovenska, pokud možno širokou (sněm s právem zákonodárství ve slovenských
věcech, s exekutivou — zemský výbor — otázka jména!), ale centrální parlament, centrální vláda, jednota
ve všech nutných věcech.“ (AÚD KSČ Praha, f. Klement Gottwald, 1944, 17. VIII., str. 2—3.)

Při rozhovoru s J. Valem se Beneš snažil vyvolat zdání, že zůstává jako státní činitel nad politickými stra-
nami, současně však hájil nutnost další existence reakční agrární strany. V úředním záznamu tohoto rozho-
voru se o tom píše: „Pokládám (Beneš — poznámka editorů) za nemožné vylučovat agrární stranu z Národní
fronty — ani klást podmínky: aby oni vyloučili fašisty a pravé agrární křídlo fašisující! Vyložil jsem mu
důrazně, že jsem zde, a zejména zůstanu doma nad stranami. To platí pro ně, pro levý blok i pro střed a pra-
vici. Vyložil jsem mu, že jsem to tak také smluvil se Šrámkem.“ (AÚD KSČ Praha, f. Klement Gottwald, 1944,
17. VIII., str. 3.)

⁵ Dne 1. 9. 1944 sdělil P. Drtina presidentu Benešovi o rozhovoru s Kl. Gottwaldem toto:

„Řekl jsem Gottwaldovi, že chcete dekret o národních výborech opatřit klausulí o možném doplnění nebo
i změnách doma. Žádá Vás, abyste to nedělal. Obává se, že by tím autorita dekretu byla znehodnocena. Mé
výklady, že Vám jde o to, aby se nemohlo vytýkat, že prejudikujete vůli lidu, nepůsobily. Na konec jsme přišli
na možnost, že byste to mohl snad říci v kontrastním dopise předsedovi vlády nebo v nějaké jiné formě.
Zůstane-li to v dekretu samém, může to zde budít nedůvěru.“ (AMZV Praha. Depеше došlé, 1944, čís. 1881, Mos.
247.)